

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny

Parlamentní institut

PROCES ROZŠÍŘOVÁNÍ EU – VZTAH EVROPSKÉ UNIE
KE KANDIDÁTSKÝM/PŘISTUPUJÍCÍM ZEMÍM

Aktuálně k 23.9.2005

Informační podklad č. 3.034

Václav Štěrba

ZÁŘÍ 2005

OBSAH

ÚVOD	3
CHORVATSKO	4
A) Výchozí situace a základní data	4
Základní data	4
Hlavní překážka na cestě do EU – generál Gotovina	4
Průzkumy veřejného mínění	4
B) Aktuální situace	5
1. Uplynulá a probíhající jednání	5
2. Otázka plné spolupráce	5
3. Task-force a Carla del Ponte	6
BULHARSKO A RUMUNSKO	7
A) Výchozí situace a základní data - Bulharsko	7
Základní data	7
Hlavní předvstupní podmínky	7
Průzkumy veřejného mínění	7
A1) Výchozí situace a základní data - Rumunsko	7
Základní data	7
Hlavní předvstupní podmínky	8
Průzkumy veřejného mínění	8
B) Aktuální situace	8
1. Plnění přístupových podmínek	8
2. Ratifikace Smlouvy o přistoupení	9
TURECKO	10
A) Výchozí situace a základní data	10
Základní data	10
Hlavní předvstupní podmínky	10
Hlavní diskutovaná témata – názory pro a proti na vstup Turecka do EU	11
Ekonomické aspekty tureckého členství	12
Průzkumy veřejného mínění	13
B) Aktuální situace	13
1. Plnění kritérií Evropské rady	13
2. Mandát Unie pro přístupová jednání	14
3. Případ Orhan Pamuk	14
ZDROJE	15
PŘÍLOHA I. Postoje politických stran v Německu a Rakousku	17
Německo	17
Rakousko	18

ÚVOD

- Žádost o členství v Unii může podat každý evropský stát, který uznává zásady svobody, demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod a právního státu (čl. 6 a 49 Smlouvy o EU).
- Na summitu Evropské rady v Kodani (červen 1993) rozpracovaly členské státy ES/EU další kritéria pro členství (tzv. Kodaňská kritéria):
  - 1) Stabilita institucí garantujících demokracii, vláda práva, dodržování základních lidských práv a respekt k ochraně menšin.
  - 2) Existence fungující tržní ekonomiky.
  - 3) schopnost vyrovnat se s tržními tlaky Společenství.
  - 4) Schopnost přijmout závazky členství zahrnující též oddanost cílům politické a hospodářské a měnové unie.
- Proces přistoupení začíná tím, že země pošle svoji žádost o vstup Radě EU. Rada následně požádá Evropskou komisi o vypracování stanoviska (avis) k připravenosti dané země na vstup. O zahájení přístupových rozhovorů pak rozhoduje Rada jednomyslně, na základě obdrženého avis od Komise.
- Samotné podmínky přijetí jsou předmětem dohody mezi členskými státy a kandidátskou zemí (jednání však probíhají v rámci orgánů Rady EU). Během přístupových rozhovorů jsou otevřeny všechny oblasti unijního práva (tzv. kapitoly), které kandidátský stát musí přejmout do svého právního řádu. V zásadě platí, že kandidátský stát by měl do svého právního řádu přejmout celé unijní právo a získat rovné podmínky členství s ostatními členskými státy. Pro některé zvláště citlivé oblasti si jak kandidátské, tak členské státy mohou vyjednat výjimky či přechodná období.
- Jakmile členské státy a kandidátský stát dosáhnou dohody o podmínkách přijetí a s ním spojenou úpravu smluv, ukončí formálně přístupové rozhovory a uzavřou Smlouvu o přistoupení. Tato smlouva pak musí být ratifikována parlamenty členských států, parlamentem kandidátské země a také Evropským parlamentem.
- Se zeměmi, u nichž se dříve či později předpokládá vstup do EU, uzavírá Unie zvláštní asociační dohody (se zeměmi západního Balkánu jsou to tzv. Dohody o stabilizaci a přidružení). Hlavním smyslem těchto dohod je vytváření zóny volného obchodu mezi Unií a kandidátskou zemí a její příprava na převzetí unijního acquis, čímž se tato země připravuje na budoucí začlenění do jednotného trhu.
- V současné době mají status kandidáta na členství v EU 2 země – Chorvatsko a Turecko. Bulharsko a Rumunsko jsou státy přístupujícími. Výhledově se předpokládá přistoupení i zbylých zemí západního Balkánu (Albánie, Bosna a Hercegovina, Makedonie, Srbsko a Černá hora – z těchto zemí má však zatím jenom Makedonie uzavřenu asociační dohodu). Pomineme-li země ESVO (Norsko, Švýcarsko, Island, Lichtenštejnsko), z dalších zemí mají teoretickou evropskou perspektivu již jen Bělorusko a Ukrajina. S rozšířením za tento horizont se v současné době nepočítá již ani teoreticky. Budoucnost těchto dvou států, stejně jako dalších států geograficky blízkých Unií (státy Středomoří, Blízkého východu, Jižního Kavkazu) je nyní spatřována v tzv. Evropské politice sousedství, v jejímž rámci udržuje Unie s těmito zeměmi nadstandardní partnerské vztahy.¹

---

¹ Blíže k Evropské politice sousedství viz Informační podklad Parlamentního institutu č. 3.030 z května 2005.

CHORVATSKO

A) Výchozí situace a základní data

Základní data

2001/10/29 – Chorvatsko uzavírá s Evropskou unií Dohodu o stabilizaci a přidružení (vstupuje v platnost 1.2.2005)

2003/02/21 – Chorvatsko podává přihlášku ke vstupu do EU. Rada EU následně požádala Komisi o vypracování posudku (avis) k této žádosti.

2003/06/19-20 – Zasedání Evropské rady v Thessaloniki. Evropská rada zde potvrdila, že budoucnost zemí západního Balkánu spočívá v plném členství v EU. Nástrojem předvstupní pomoci těmto zemím bude Stabilizační a asociační proces – resp. Dohody o stabilizaci a přidružení.

2004/04/20 – Evropská komise publikuje posudek k žádosti Chorvatska o vstup do EU. V tomto posudku označuje Chorvatsko za stát s fungující demokracií, stabilitou institucí a s žádnými většími problémy co se týče dodržování základních lidských práv. Podle posudku bude moci být Chorvatsko ve střednědobé perspektivě považováno za fungující tržní ekonomiku, schopnou vyrovnat se s tržními tlaky jednotného trhu, bude-li nadále pokračovat ve svém reformním ekonomickém programu. Evropská komise doporučila zahájit s Chorvatskem přístupová jednání.

2004/06/17-18 – Evropská rada udělila Chorvatsku status kandidátské země.

2004/12/16-17 – Evropská rada rozhodla, že přístupová jednání s Chorvatskem budou zahájena 17.3.2005, za předpokladu, že Chorvatsko bude plně spolupracovat s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii (ICTY).

2005/03/16 – Rada EU nedosáhla shody v otázce, zda zahájit přístupová jednání s Chorvatskem. Vzhledem k tomu, že o zahájení přístupových jednání rozhoduje Rada jednomyslně, tato jednání nemohla být zahájena. Jako důvod pro nezahájení přístupových jednání ve stanoveném termínu byla uvedena nedostatečná spolupráce Chorvatska s ICTY (na základě zprávy vrchní prokurátorky ICTY Carly del Ponte).

2005/03/22-23 – Evropská rada rozhodla o vzniku tzv. Task Force, jejímž úkolem je sledovat pokrok Chorvatska v jeho spolupráci s ICTY.

2005/06/07 – Carla del Ponte prezentovala zatím poslední zprávu o chorvatské spolupráci s ICTY. Podle této zprávy se tato spolupráce významně zlepšila, nicméně stále nemůže být považována za plnou

Hlavní překážka na cestě do EU – generál Gotovina

Vycházejí z výroků Carly del Ponte a představitelů EU v uplynulých měsících, „plná spolupráce s ICTY“ je prakticky synonymem pro dopadení generála Gotoviny a jeho vydání do Haagu. Generál Ante Gotovina je spolu s Ratko Mladičem a Radovanem Karadžičem jedním z nejhledanějších válečných zločinců z jugoslávské občanské války. Generál Gotovina zmizel v červenci 2001, poté co na něj byl soudem vydán zatykač a od té doby se po něm pátrá. Vydání a souzení generála Gotoviny je pro Chorvatsko citlivou otázkou, protože mnoho Chorvatů jej považuje za válečného hrdinu. Pro EU je naopak požadavek plné spolupráce s ICTY hlavním pilířem její politiky vůči všem zemím bývalé Jugoslávie.

Chorvatská vláda trvá na tom, že gen. Gotovina se nenachází v jejím dosahu. Svůj závazek vůči ICTY se tak snaží plnit dalšími způsoby, např. blokováním generálových finančních zdrojů. Na konci dubna představila chorvatská vláda Akční plán, jehož cílem je odhalit a rozbít síť kryjící generála.

Carla del Ponte tvrdí, že generál Gotovina se nachází chorvatském území a viní chorvatskou vládu z nedostatečného úsilí při odkrývání mafiánské sítě, která Gotovinu kryje.

Průzkumy veřejného mínění

- Podle nejnovější [studie Eurobarometru](#) (publikovaná v červenci 2005) je 52% občanů Evropské unie pro výhledové členství Chorvatska v EU, zatímco 34% toto odmítá
- V České republice je 78% občanů pro chorvatské členství, 16% je proti
- Podpora členství Chorvatska klesá pod 45% pouze v Německu (42-51), Lucembursku (43-49) a Finsku (44-49)
- Nejvyšší podpora chorvatskému členství je v České republice (78%) a na Slovensku (79%). Silnou podporu (60% a více) má Chorvatsko mezi občany Kypru, Maďarska, Malty, Polska, Slovinska a Švédska
- Pro členství v EU je 66% chorvatských voličů, 24% je proti

B) Aktuální situace

1. Uplynulá a probíhající jednání

- Ve své zprávě z 7.6.2005 uvedla Carla del Ponte, že zaznamenala značný pokrok ve spolupráci Chorvatska s ICTY, nicméně stále že nelze hovořit o plné spolupráci. Dále uvedla, že ke zhodnocení, zda toto chorvatské úsilí přinese konkrétní výsledky, bude nutné období tří až čtyř měsíců. Rada EU, která zasedala o týden později vzala tuto skutečnost na vědomí a rozhodla se vrátit zpět k tématu Chorvatska na svém červencovém zasedání.
- Na červencovém zasedání Rady však žádná substantivní debata neproběhla, s tím, že ministři zahraničních věcí se budou otázce věnovat na svém neformálním setkání 1. a 2. září (tzv. Gymnich).
- Na tomto setkání, které se uskutečnilo v britském Newportu, se ministři zabývali velkým množstvím témat a problematika rozšíření byla spíše jedním z těch zásadnějších. V otázce Chorvatska se Unii opět nepodařilo dosáhnout shody, nicméně stále více členských států se začíná přiklánět na stranu Chorvatska. 8 křesťansko-demokratických premiérů (Itálie, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Lotyšsko, Lucembursko, Malta) vyzvalo společným dopisem Unii k co nejdřívějšímu zahájení vstupních rozhovorů.
- V současné době se čeká na novou zprávu Carly del Ponte o stavu chorvatské spolupráce s ICTY (očekávána koncem září). Následně se sejde i Task-force, aby na základě zprávy Carla del Ponte a na základě pokroku chorvatské vlády v implementaci jejího akčního plánu zhodnotila, zda Chorvatsko plně spolupracuje. Obsah této zprávy nelze předvídat, protože sama Carla del Ponte vysílá nejednoznačné signály. Např. ve čtvrtek 1. září na konferenci v Bernu vyzvala EU, aby nezhajovala s Chorvatskem přístupové rozhovory, dokud Gotovina nebude v Haagu (viz [celý text](#)). 8 září v rozhovoru pro EUObserver (viz [celý text](#)) naopak připustila, že za plnou spolupráci chorvatské vlády bude považovat její aktivní kroky vedoucí k vypátrání generála, s tím že o těchto krocích a jejich výsledcích bude ICTY plně informován.
- Během září nabraly události kolem pátrání po Gotovinovi nový impuls. 31. srpna zadržely řecké bezpečnostní síly za pomoci chorvatských tajných služeb mezinárodně hledaného šéfa chorvatského podsvětí, Hrvoje Petrače. Chorvatská strana okamžitě požádala Řecko o jeho vydání, Petrač byl totiž počátkem tohoto roku v nepřítomnosti odsouzen na 6 let vězení za únos dvanáctiletého chlapce. Dále je podezříván z toho, že je významným členem sítě, která podporuje generála Gotovinu. Vyslechnutí Petrače by tedy mohlo významně přispět k nalezení hledaného generála. O Petračově vydání zatím řecký soud nerozhodl. Dopadení Hrvoje Petrače za významného příspěví chorvatských tajných služeb prezentuje chorvatská vláda jako důkaz svého opravdového úsilí o generálovo dopadení.
- 19. září zveřejnila Carla del Ponte v rozhovoru pro Daily Telegraph své vážné podezření, že generál Gotovina se ukrývá v jednom z františkánských kostelů na chorvatském území. Podezření se rozhodla zveřejnit poté, co jí byla ze strany Vatikánu odmítnuta jakákoli spolupráce (viz [celý článek](#)). Vatikán i chorvatská katolická církev toto podezření odmítají.
- V případě pozitivního politického rozhodnutí o úrovni chorvatské spolupráce je Evropská unie připravena zahájit přístupové rozhovory okamžitě (následující den po tomto rozhodnutí). Ovšem vzhledem k tomu, že zpráva Carly del Ponte bude hotova až koncem září, Task-force na ministerské úrovni se má sejít počátkem října a otázka rozšíření o Chorvatsko již byla zařazena na agendu Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy 3. října, lze očekávat přijetí klíčového politického rozhodnutí právě v tento den.

2. Otázka plné spolupráce

- Termín „plná spolupráce“ je od počátku středobodem všech jednání o zahájení přístupových rozhovorů. Tento termín lze však vykládat dvěma způsoby.
  1. Plné spolupráce dosáhne Chorvatsko až ve chvíli, kdy dopadne a vydá generála Gotovinu do Haagu. V tomto smyslu zpravidla prezentuje „plnou spolupráci“ Carla del Ponte a ty členské státy, které trvaly a trvají na přísném postupu vůči celému západnímu Balkánu, pokud jde o dopadení a potrestání hlavních válečných zločinců. Toto vnímání „plné spolupráce“ zároveň vychází z předpokladu, že generál Gotovina se nachází na chorvatském území a v dosahu chorvatské vlády.
  2. Plné spolupráce dosáhne Chorvatsko tehdy, když bude prokazatelně činit vše co je v jeho silách, aby generála Gotovinu vypátralo. Takto rozumí termínu „plná spolupráce“ signatáři výše zmíněného dopisu. Toto vnímání „plné spolupráce“ se opírá o tvrzení, že nikdo zatím nedokázal přítomnost generála Gotoviny na chorvatském území či v dosahu chorvatské vlády.
- V oficiálních výstupech EU (závěry Rady) byla „plná spolupráce“ prezentována v prvním uvedeném významu, protože tyto se odvolávaly na informace od Carly del Ponte.

3. Task-force a Carla del Ponte

- Pro Evropskou unii je požadavek plné spolupráce s ICTY pilířem její politiky vůči všem zemím bývalé Jugoslávie. Veškerý pokrok těchto zemí v dané oblasti proto konzultuje s představiteli ICTY, v čele s Carlou del Ponte. Jakmile tedy jednou EU rozhodla, že spojí otázku zahájení přístupových rozhovorů s Chorvatskem s jeho plnou spoluprací s ICTY, nastala fakticky situace, kdy je to vrchní prokurátorka ICTY, kdo rozhoduje o zahájení či nezahájení procesu přistoupení.
- Pro některé členské státy (v čele s Rakouskem a Slovenskem) byla tato situace nepřijatelná, a proto na zasedání Evropské rady 22. a 23. března 2005 otázku Chorvatska (byť nebyla původně na programu) opět otevřely. Z následné diskuse vyvstal kompromis – Evropská rada sice odmítla změnit týden staré rozhodnutí Rady EU o nezahájení rozhovorů, nicméně vytvořila zvláštní tým pro monitorování úrovně chorvatské spolupráce s ICTY. Tento tým, tzv. Task-force, se skládal ze zástupců Lucemburska, Velké Británie a Rakouska (současného a budoucích předsednictví) Evropské komise a Javieru Solany. Od července tohoto roku je součástí Task-force také zástupce Finska. Význam existence Task-Force spočívá v tom, že posuzování úrovně chorvatské spolupráce se od Carly del Ponte částečně přesunulo do rukou členských států. Je tedy teoreticky možné, že EU se rozhodne zahájit přístupové rozhovory s Chorvatskem i bez dobrozdání Carly del Ponte – v případě že Task-force bude konstatovat „plnou spolupráci“.

BULHARSKO A RUMUNSKO

A) Výchozí situace a základní data - Bulharsko

Základní data

1995 – Bulharsko podává žádost o vstup do EU.

1999 – Evropská rada v Helsinkách rozhodla o udělení kandidátského statutu Bulharsku.

2000 – V únoru jsou zahájena přístupová jednání.

2004/12/16-17 – Evropská rada potvrdila uzavření všech kapitol – přístupová jednání formálně zakončena. Datum přistoupení stanoveno na 1.1.2007.

2005/04/13 – Evropský parlament se vyslovil pro členství Bulharska v EU (522 hlasů pro, 70 proti, 69 se zdrželo).

2005/04/25 – Uzavřena Smlouva o přistoupení. Po její ratifikaci ve všech členských státech bude moci vstoupit v platnost 1.1.2007. Smlouva obsahuje ochrannou doložku, podle které může Rada EU, na základě hodnotící zprávy Komise, rozhodnout o odsunutí vstupu smlouvy v platnost o jeden rok – v případě že se Bulharsku nepodaří ve stanoveném čase dokončit zbývající reformy požadované Unií.

2005/05/11 – Bulharský parlament ratifikuje Smlouvu o přistoupení .

2005/06/21 – Smlouva o přistoupení ratifikována slovenským parlamentem.

2005/10/25 – Bude předložena hodnotící zpráva Evropské komise o realizaci přístupových podmínek.

2007/01/01 – Předpokládáný vstup Bulharska do EU.

Hlavní předvstupní podmínky

Uzavření Smlouvy o přistoupení s Bulharskem a Rumunskem bylo ze strany Evropské unie podmíněné. V případě že by Bulharsko nebylo schopné dokončit během ratifikačního období zbytek požadovaných reforem, Rada bude moci, na základě návrhu Evropské komise a jednomyslně, rozhodnout o odložení vstupu Smlouvy v platnost o jeden rok.

Hlavní nedostatky, se kterými se Bulharsko musí ještě vypořádat jsou vyjmenovány v Pravidelné zprávě Evropské komise o pokroku Bulharska směrem k přistoupení za rok 2004 – [COM\(2004\) 657 final](#), nebo ve společném tiskovém prohlášení Rady přidružení EU-Bulharsko ze 14.12.2004 – dokument viz [ZDE](#).

Především se jedná o reformy veřejné správy, soudního systému a boje proti korupci a organizovanému zločinu. Evropská komise dostala za úkol sledovat pokrok Bulharska v realizaci těchto reforem a do konce roku 2005 předložit pravidelnou zprávu.

Průzkumy veřejného mínění

- Podle nejnovější [studie Eurobarometru](#) (publikovaná v červenci 2005) je 50% občanů Evropské unie pro výhledové členství Bulharska v EU, zatímco 36% toto odmítá.
- V České republice je 66% občanů pro, 27% proti
- Nejvíce proti jsou občané Německa (35-59) a Rakouska (21-68)
- Nejvíce pro (nad 60%) jsou občané České republiky, Estonska, Řecka, Kypru, Lotyšska, Litvy, Malty, Polska, Slovinska, Slovenska, Finska a Švédska
- Pro vstup do Unie je 85% bulharských voličů, zatímco pouze 5% je proti

A1) Výchozí situace a základní data - Rumunsko

Základní data

1995 – Rumunsko podává žádost o vstup do EU.

1999 – Rumunsko se spolu s Bulharskem a dalšími státy východní Evropy stává kandidátským státem.

2000 – V únoru jsou zahájena přístupová jednání.

2004/12/16-17 – Evropská rada potvrdila uzavření všech kapitol – přístupová jednání formálně zakončena. Datum přistoupení stanoveno na 1.1.2007.

2005/04/13 – Evropský parlament se vyslovil pro členství Rumunska v EU

2005/04/25 – Uzavřena Smlouva o přistoupení. Po její ratifikaci ve všech členských státech bude moci vstoupit v platnost 1.1.2007. Smlouva však obsahuje ochrannou doložku, podle které může Rada EU rozhodnout o odsunutí vstupu smlouvy v platnost o jeden rok – v případě že se Rumunsku nepodaří ve stanoveném čase dokončit zbývající reformy požadované Unii.

2005/05/17 – Rumunský parlament ratifikuje Smlouvu o přistoupení .

2005/06/21 – Smlouva o přistoupení ratifikována slovenským parlamentem.

2005/10/25 – Bude předložena hodnotící zpráva Evropské komise o realizaci přístupových podmínek.

2007/01/01 – Předpokládaný vstup Rumunska do EU.

Hlavní předvstupní podmínky

Uzavření Smlouvy o přistoupení s Bulharskem a Rumunskem bylo ze strany Evropské unie podmíněné. V případě že by Rumunsko nebylo schopno dokončit během ratifikačního období zbytek požadovaných reforem, Rada bude moci, na základě návrhu Evropské komise a kvalifikovanou většinou, rozhodnout o odložení vstupu Smlouvy v platnost o jeden rok.

Hlavní nedostatky, se kterými se Rumunsko musí ještě vypořádat jsou vyjmenovány v Pravidelné zprávě Evropské komise o pokroku Rumunska směrem k přistoupení za rok 2004 – [COM\(2004\) 657 final](#), nebo ve společném tiskovém prohlášení Rady přidružení EU-Rumunsko ze 14.6.2005 – dokument viz [ZDE](#).

Podobně jako u Bulharska se jedná hlavně o reformy veřejné správy, soudního systému a boje proti korupci a organizovanému zločinu. Rumunsko navíc musí ještě sladit svoji legislativu s unijním *acquis* v oblastech veřejných zakázek, státních subvencí pro podniky, životního prostředí či bezpečnosti potravin. Evropská komise dostala za úkol sledovat pokrok Rumunska v realizaci těchto reforem a do konce roku 2005 předložit pravidelnou zprávu.

Průzkumy veřejného mínění

- Podle nejnovější [studie Eurobarometru](#) (publikovaná v červenci 2005) je 45% občanů Evropské unie pro výhledové členství Rumunska v EU, zatímco 41% toto odmítá
- V České republice je 48% občanů pro, 44% proti
- Nejvíce proti rumunskému členství jsou občané v Německu (28-66) a Rakousku (17-73)
- Nejvíce pro (55% a více) jsou občané Řecka, Kypru, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Malty, Polska, Slovinska, Slovenska a Švédska
- Pro vstup do EU je 86% rumunských občanů, zatímco pouze 4% jsou proti

B) Aktuální situace

1. Plnění přístupových podmínek

- Co se týče pokroku Bulharska a Rumunska v realizaci zbývajících reforem a možnosti odložení jejich vstupu do EU o jeden rok, všichni nyní čekají na hodnotící zprávy Evropské komise (25.10.). Podle výroků komisaře pro rozšíření O. Rehna a i podle současné nálady v Unii, Evropská komise nebude váhat s doporučením aktivovat ochrannou doložku, nebude-li s danou zemí spokojena.

- Během letních měsíců si obě země prošly vnitropolitickými krizemi. V Bulharsku trvalo téměř dva měsíce, než se politické strany po proběhlých volbách (25.6.) shodly na zformování vládní koalice. V Rumunsku hrozil premiér Tariceanu demisí, poté co se mu pro odpor ústavního soudu nepodařilo prosadit reformu právního systému. Obě země se také řadu týdnů potýkaly s rozsáhlými záplavami a ještě dnes řeší jejich následky. Tyto faktory značně přispěly k tomu, že práce na zbývajících reformách od jarního varovného dopisu komise příliš nepokročily.

- Poslední signály z Komise naznačují, že Brusel není spokojený ani s jednou z obou zemí. Viz např. závěry z monitorovací mise EK pro oblast JHA v Bulharsku², nebo závěry z návštěvy Eurokomisaře Kyprianou v Rumunsku.³ Oficiálně zatím Komise s žádnými hodnoceními neoperuje a byť je již dnes zřejmé, že jak u Bulharska tak i u Rumunska poukáže na řadu nedostatků, pozitivní vyznění hodnotících zpráv není vyloučeno (nebudou důležité dílčí nedostatky, ale celkový trend).

² T.I.C. čj. 1464/2005, Sofie 5.9.2005.

³ T.I.C. čj. 1069/2005, Bukurešť 13.9.2005.

- O možném odkladu bude jednat Rada EU. Příslušné rozhodnutí se očekává někdy v březnu-dubnu následujícího roku (EU chce oběma zemím poskytnout co nejvíce času. V případě raného rozhodnutí o odsunutí vstupu by tyto země ztratily motivaci a příslušné reformy by zpomalily).

2. Ratifikace Smlouvy o přistoupení

- Smlouva o přistoupení Bulharska a Rumunska byla zatím ratifikována pouze Slovenskem (21.6.2005). Ratifikace smlouvy by neměla být problémem ani v dalších zemích. Někteří pozorovatelé upozorňují na hrozbu neschválení smlouvy v německém Bundestagu po vítězství Křesťanských demokratů v zářijových volbách, nicméně předsedkyně CDU/CSU Angela Merkel se ve svých vystoupeních stabilně vyslovuje ve prospěch přistoupení obou zemí.
- Na problém by mohla Smlouva narazit také v Rakousku, a to v kontextu parlamentních voleb, které se zde konají na podzim roku 2006 – již dnes je v Rakousku velmi slabá podpora občanů pro rozšíření. V případě Rumunska je pouze 17% pro vstup, zatímco 73% proti.
- V pořadí druhou zemí, která Smlouvu ratifikuje, bude pravděpodobně Česká republika. Senát PČR ji schválil 15.9.2005, v Poslanecké sněmovně je nyní Smlouva v prvním čtení.

TURECKO

A) Výchozí situace a základní data⁴

Základní data

1963 – Turecko uzavřelo s Evropským hospodářským společenstvím asociační dohodu. Dohoda se orientovala na harmonizaci tureckých právních předpisů v hospodářské oblasti s právem EHS a odstraňování obchodních bariér.

1987 – Turecko žádá o členství v Evropských společenstvích. Hodnocení turecké žádosti ovšem probíhalo na přelomu devadesátých let ve změněném politickém prostředí. Členské státy zaměřovaly na reformu institucí a odsouvaly možnost rozšíření. Ve vztazích s Tureckem se ES/EU zaměřila na vytvoření celní unie.

1995 – Dokončení projektu celní unie mezi EU a Tureckem.

1997 – Lucemburský summit EU rozhodl o kandidátském statutu pro země střední a východní skupiny (tzv. lucemburská skupina). Turecko zůstalo mimo tuto skupinu.

1999 – Na helsinském summitu je Turecko spolu s dalšími zeměmi začleněno do skupiny kandidátských zemí, ale na rozdíl od nich nejsou s Tureckem zahájeny přístupové rozhovory. Turecko má pouze možnost čerpat prostředky z předvstupních programů Společenství.

2002 – Kodaňský summit. S deseti zeměmi střední a východní Evropy, Maltou a Kypru jsou uzavřena přístupová jednání. Turecko usiluje o stanovení pevného data zahájení přístupových jednání výměnou za to, že přestane blokovat uzavření dohody mezi NATO a EU v oblasti bezpečnosti a obranné politiky. Bylo dosaženo kompromisního řešení. Evropská rada stanovila pevné datum pro rozhodnutí o zahájení přístupových negociací na prosinec 2004.

2004/12/16-17 – Bruselský summit. Evropská rada na základě zprávy Komise o pokroku Turecka v naplňování kodaňských kritérií rozhodla o začátku přístupových rozhovorů ke 3. říjnu 2005. Do této doby Turecko musí podepsat protokol k celní dohodě Turecka a EU, který rozšiřuje její platnost na 10 nových členů, a přijmout šest zbývajících legislativních opatření pro definitivní naplnění kodaňských kritérií.

2005/06/29 – Evropská komise schválila návrh rámcové pozice EU pro vedení přístupových rozhovorů. Podle dokumentu je cílem přístupových jednání turecké členství v Unii, nicméně jedná se o otevřený proces, jehož výsledek nemůže být předem garantován.

2005/10/03 – Předpokládáný začátek přístupových rozhovorů.

2014 – Unie se může nejdříve rozšířit o Turecko. Střednědobá rozpočtová perspektiva (2007-2013) s tureckým členstvím nepočítá.

Hlavní předvstupní podmínky

Uznání Kyperské republiky:

Jedním z hlavních problémů ve vztahu EU-Turecko je kyperský problém – tedy stav kdy Turecko oficiálně neuznává jeden ze členských států EU (a dokonce jej vojensky okupuje). Uznání Kypru je však pro Turecko velmi citlivým vnitropolitickým tématem. EU se nakonec na summitu ER v prosinci 2004 rozhodla spokojit s tím, když Turecko podepíše protokol, jímž se rozšíří celní unie (mezi EU a Tureckem) na nové členské země EU, včetně řeckojazyčné Kyperské republiky, čímž de facto dojde k uznání Kyperské republiky Tureckem.

V pátek 29.7. 2005 podepsala turecká vláda v Ankaře tento protokol, nicméně připojila k dokumentu jednostranné prohlášení, podle něhož „podpis neznamená uznání Kyperské republiky.“

Politické reformy:

Na zasedání Evropské rady v Kodani (červen 1993) byly definovány obecné podmínky pro možnost zahájení přístupových rozhovorů – tzv. Kodaňská kritéria. Politické kritérium spočívá ve „stabilitě institucí garantujících demokracii, vládě práva, dodržování základních lidských práv a respektu k ochraně menšin.“

Pro Turecko bylo nejobtížnější právě naplnění tohoto politického kritéria, mezi největší problémy tradičně patřilo nerespektování práv menšin. Zde se jedná především o menšinu kurdskou, která až do konce 80. let nebyla za menšinu vůbec považována (Kurdi byli oficiálně označováni za „horské Turky“). Dalšími problémy byly především nerovnoprávnost žen ve společnosti či institut trestu smrti. Tradiční kritice ze strany Unie bývá podrobována činnost tureckých státních institucí, různé mezinárodní organizace (Human Rights Watch, Amnesty International) opakovaně upozorňují na soustavné porušování základních lidských práv a svobod.

⁴ Jedná se z převážné části o informace, které byly obsaženy již v Informačním podkladu č. 3.031 „Evropská unie a Turecko“ z května tohoto roku.

V období 2002-2004, zvláště pak po volbách v listopadu 2002 kdy se do vlády dostala Strana spravedlnosti a rozvoje, byl v oblasti naplňování politických kritérií učiněn značný pokrok. Turecko přijalo dvě zásadní ústavní reformy a řadu dalších legislativních opatření. Mj. byl zrušen trest smrti, byla přijata opatření umožňující etnickým menšinám přístup ke vzdělání a rozhlasovému a televiznímu vysílání v rodném jazyce. Reformou prošel systém veřejné správy a systém soudnictví.

Pro rozhodnutí, zda země splňuje požadovaná kritéria, jsou pro Radu EU a Evropskou radu směrodatné zprávy Komise. Rozhodnutí Evropské rady z prosince 2004 o zahájení přístupových jednání s předcházelo Doporučení Komise týkající se pokroku Turecka ne cestě k přistoupení. V této zprávě Komise doporučila zahájit s Tureckem přístupová jednání, s ohledem na celkový pokrok reforem a za předpokladu, že Turecko bude ve svém reformním úsilí pokračovat (identifikováno šest konkrétních oblastí ve kterých je nutno přijmout reformní legislativní opatření – např. trestní zákoník, trestní řád či zákon o sdruženích – viz [COM\(2004\) 656 final](#))

Hlavní diskutovaná témata – názory pro a proti na vstup Turecka do EU

Téma tureckého členství v Evropské unii je dlouhodobě na agendě některých odborných pracovišť zabývajících se evropskou integrací. Především se jedná o Centrum pro evropskou reformu a Centrum pro evropskou politiku. Otázka tureckého vstupu je otázkou kontroverzní a neexistuje na ni jednotný názor ani v rámci těchto pracovišť. Níže jsou shrnuty hlavní argumentační třetí plochy.

Turecká populace:

- Již nyní má Turecko 72 milionů obyvatel, což z něj činí potencionálně druhý nejsilnější stát EU. Populace má rostoucí tendenci, v době vstupu tak bude Turecko populačně největším státem, tedy i státem s nejsilnější pozicí v Radě EU. Řada států, především těch malých a středních, má důvod se obávat ztráty svého vlivu v Unii.
- Na druhou stranu, Turecko jako hlavní příjemce z rozpočtu EU bude vůči státům západní Evropy spíše v pozici toho kdo nemá a žádá, než v pozici toho kdo má a dává. To jeho politickou váhu podstatně snižuje.
- Dalším problémem spojeným s Tureckou populací je její chudoba. V roce 2002 dosahoval HDP na obyvatele Turecka 23% průměru EU a více než 40% obyvatelstva bylo zaměstnáno v zemědělství. Vzhledem k tomu, že převážná část rozpočtu EU jde právě na podporu chudých regionů a zemědělství, vstup Turecka by znamenal buď zánik Společné zemědělské politiky v současné podobě nebo značný nárůst rozpočtu.
- Na druhou stranu, již nyní se EU potýká s nutností reformy společné zemědělské politiky s tím jak se současný stav (po východním rozšíření) jeví jako neudržitelný. Dá se předpokládat, že dříve než se Turecko stane členem, jak regionální tak zemědělská politika EU bude naprosto odlišná.
- Expandující a mladá turecká populace by navíc mohla být dobrou protiváhou současné stárnoucí Evropské populaci se stále menším podílem pracujících lidí.

Geografická poloha Turecka:

- Podle Smlouvy o Evropské unii (čl. 49) se členem EU může stát každý evropský stát, který uznává zásady svobody, demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod a právního státu. Kritici tureckého členství upozorňují na skutečnost, že Turecko není evropským státem ani geograficky, ani hodnotově.
- Turecko sousedí s regiony Balkánu, Černého moře, Zakavkazska, Blízkého a Středního východu a Středomoří. S řadou států v těchto oblastech vede Turecko dlouhodobé konfliktní spory, které by se s rozšířením mohly přenést na půdu Unie.
- Na druhou stranu, Evropská unie již dnes provádí aktivní politiku vůči těmto oblastem (Evropská politika sousedství) a s Tureckem jako členským státem se její pozice značně posílí. Turecko zde kromě své polohy může nabídnout také know-how a síť politických a obchodních kontaktů. Nezanedbatelný je také politický kapitál současné turecké vládní strany AKP (islamistická strana), která by pro Unii mohla být mostem k islámskému světu.
- Turecko je jednou z hlavních cest, kudy jsou do EU pašovány drogy i lidé. Kritici tureckého vstupu varují v této souvislosti před úplným otevřením hranic. Na druhou stranu, v řešení tohoto problému nelze jen spoléhat na nepropustnost hranic, ale je zapotřebí navázat úzkou spolupráci s tureckými úřady. To půjde nejlépe když bude Turecko součástí EU.

Turecko jako člen EU:

- Turecko svou polohou, chudobou a mentalitou přispěje k ještě větší heterogenitě EU. Rozhodně ani nebude schopno či ochotno podílet se na všech jejích programech.
- Na druhou stranu Unie 25 (a brzy 27) evropských států je už dnes značně heterogenní a již dnes se řada těchto států nepodílí na všech programech (Společná zahraniční a bezpečnostní politika, společná měna,

Schengenský systém). EU je tak již dnes nucena být flexibilní a některé programy realizovat jen v rámci části zemí, které jsou na ně připraveny.

Proces rozšíření jako garant politické stability:

- Hlavním argumentem pro pokračování rozšiřovacího procesu s jasnou perspektivou členství je jeho pozitivní vliv na turecký politický systém. Autoři často upozorňují na skutečnost, že rozšiřovací proces měl blahodárný účinek na rychlost politických, institucionálních i ekonomických reforem v zemích střední a východní Evropy.
- Je skutečností, že zvláště po volbách v listopadu 2002 se Turecko řadou reforem přiblížilo evropským politickým a institucionálním standardům. Stabilita současné turecké vlády se přímo odvíjí od postoje EU k Turecku, dokud bude EU vysílat vstřícné signály, bude mít turecká vláda podporu voličů i armády.
- Evropská unie má zájem jak na stabilitě tureckého politického systému, tak na reformách přibližujících Turecko standardům EU. Proto zastánci tureckého členství často argumentují ve prospěch zahájení přístupových jednání. Přitom není podstatné, jak dlouho tato jednání budou probíhat, podstatné je aby na jejich konci Turecko vidělo jasnou perspektivu členství.

Ekonomické aspekty tureckého členství⁵

První analyzovanou otázkou, je zda Turecko není příliš chudé a zaostalé pro zapojení se do jednotného trhu. Turecko se dnes výši svého HDP na obyvatele pohybuje na hranici 30% průměru EU, zatímco současné nejméně chudší země EU (střední a východní Evropy) jsou zhruba na úrovni 50% EU. V této souvislosti je ale zmíněn fakt, že např. Polsko bylo 10 let před svým přistoupením na 35% evropského průměru. Ještě lépe vychází srovnání s Bulharskem a Rumunskem, podle kterého na tom Turecko bylo rok před zahájením negociací (2003) úrovní své ekonomiky zhruba o 20% lépe než Bulharsko s Rumunskem v roce 1999 (rok před zahájením jejich negociací).

Turecká ekonomika je svým charakterem přirovnávána k polské. Na jedné straně je tu moderní a konkurenceschopný průmyslový sektor, stejně výkonný nebo i výkonnější jak průmysl zemí střední a východní Evropy. Na druhé straně tu je velké a zaostalé zemědělství, zaměstnávající jednu třetinu turecké populace.

Základní makroekonomické údaje svědčí spíše ve prospěch Turecka. Po krizi v roce 2001, kdy se HDP propadl o 7% a inflace stoupla o 70%, zahájily vlády ozdravné reformy, v rámci kterých se ekonomiku podařilo stabilizovat, bylo sníženo její zadlužení, klesla inflace, centrální banka mohla snížit úrokové míry a ekonomika začala opět růst. V roce 2004 vzrostl HDP o 9%. Stabilizaci turecké ekonomiky velmi pomohla pomoc ze strany Mezinárodního měnového fondu, současná dohoda mezi Tureckem a MMF má však vyprchat v roce 2008. Řada autorů se domnívá, že jeho roli, tedy hlavního iniciátora ozdravných ekonomických reforem, by měla aktivně převzít Evropská unie.

Jako zkušební model případného tureckého začlenění do jednotného trhu je dnes vnímána celní unie. Ta byla mezi EU a Tureckem uzavřena v roce 1995 a vztahuje se pouze na průmyslové produkty. Od doby kdy celní dohoda vstoupila v platnost vzrostla obchodní výměna mezi EU a Tureckem dvojnásobně. Celní unie však nefunguje bez problémů. Turecko nemá efektivní systém kontroly vládních subvencí pro soukromé podniky, vláda má tedy volné ruce pro poskytování dotací, laciných energií či přímých půjček různým podnikům. Dokud Turecko nemá jasná pravidla pro státní pomoc podnikům, Unie si ponechává právo na uvalování anti-dumpingových opatření na jeho zboží. Turecko má také problém s implementací technických pravidel pro fungování celní unie. Např. standardy pro produkci automobilů, chemikálií či potravinářských výrobků stále nepřejalo (ačkoliv lhůta vypršela již v roce 2001) a i v dalších oblastech Unie nepouští na svůj trh řadu tureckých výrobků, protože nemá důvěru ke kvalitě certifikátů vydávaných tureckými agenturami.

Pokud jde o vliv přistoupení Turecka na jeho ekonomiku, dle autorky bude veskrze pozitivní. Např. v oblasti služeb, která zde není příliš vyvinutá, by začlenění turecké ekonomiky do jednotného trhu přivítaly jak evropské společnosti, které zde mají velký prostor pro působení, tak turečtí spotřebitelé a soukromé firmy, kteří by těžili ze zkvalitnění a zlevnění těchto služeb (bankovníctví, pojišťovnictví atd.). Velký význam by také mělo značné snížení korupce ke kterému pod tlakem Unie musí nezbytně dojít. Podle odhadů by jen snížení korupce na úroveň Portugalska přispělo k nárůstu ekonomiky o 5-6%. V neposlední řadě by se Turecko stalo lákavým místem pro zahraniční investory.

Co se týče vlivu přistoupení Turecka na jednotný trh EU, podle autorky zatím nelze přesně odhadovat (nastane nejdříve za 10 let), každopádně ale bude spíše nevýznamný, protože sama turecká ekonomika je velmi malá (2-3% HDP EU25). Pokud jde o rozpočet EU, zůstal-li by do doby tureckého přistoupení v současné podobě, turecké rozšíření by Unii stálo něco okolo 0.2% HDP EU. Ovšem je velmi pravděpodobné, že pravidla pro

⁵ Výtah z článku Katinky Barysch, ekonomické analytičky Centra pro evropskou reformu – BARYSCH, Katinka: *The economics of turkish accession*. Centre for European Reform, červen 2005.

zemědělské dotace a čerpání ze strukturálních fondů se do doby tureckého přistoupení velmi změní. Navíc Turecko nebude mít hned po vstupu přístup k plným zemědělským subvencím, tyto budou bezpochyby rozfázovány podobně jako v případě rozšíření o země střední a východní Evropy. K obavě zaplavení evropského trhu tureckou pracovní silou autorka uvádí, že odhady pracovní migrace Turků do ostatních zemí EU se pohybují mezi 0.5 – 4.4 miliony lidí. Přičemž i tato horní hranice 4.4% by znamenala pouze 0.7% populace EU-28. Navíc i v tomto případě lze ze strany Unie očekávat přechodná období.

Průzkumy veřejného mínění

- Podle nejnovější [studie Eurobarometru](#) (publikovaná v červenci 2005) je pouze 35% občanů Evropské unie pro výhledové členství Turecka v EU, zatímco 52% toto odmítá
- V České republice je pro 37% voličů, proti 51%
- Nejvíce proti jsou občané Německa (21-74), Francie (21-70), Rakouska (10-80) či Kypru (16-80)
- Nejvíce pro (více než 50%) jsou občané Maďarska, Polska a Slovinska
- V Turecku je 73% občanů pro, 22% proti

B) Aktuální situace

1. Plnění kritérií Evropské rady

Politická kritéria

- Zahájení přístupových jednání podmínila Evropská rada pokračováním v realizaci politických reforem, přičemž identifikovala šest konkrétních legislativních opatření, jež Turecko mělo přijmout před 3. říjnem. Turecko všechna tato opatření přijalo již během lucemburského předsednictví, poslední z nich 1.6.2005. Implementace těchto opatření sice v některých případech vážně⁶, nicméně podmínka stanovená Evropskou radou je považována za splněnou.

Podepsání protokolu k celní unii mezi Tureckem a EU

- Tento závazek Turecko splnilo 29.7. tohoto roku, nicméně připojilo k protokolu jednostranné prohlášení, kde mj. říká: „Podpis, ratifikace a implementace Dodatkového protokolu se nerovná žádné formě uznání Kyperské republiky.“
- Turecko ze svého právního pohledu považuje dané Prohlášení za nedílnou součást Protokolu a jako jeden celek hodlá tyto dokumenty předložit 1.10. svému parlamentu k ratifikaci
- Tématem turecké deklarace se 31.8. zabýval Výbor stálých zástupců. Velvyslanci se shodli, že na deklaraci je třeba ze strany Evropské unie reagovat (a odmítnout ji). Žádný ze členských států však nezpochybnil zahájení přístupových jednání v plánovaném termínu.
- Na zasedání COREPERu dále vystoupil generální ředitel právní služby Rady s analýzou právních dopadů turecké deklarace.⁷ Podle jeho výkladu: 1) Turecká deklarace je jednostranná a pro EU naprosto nezávazná. 2) Deklarace neruší samotný podpis protokolu Tureckem. 3) Deklarace nenaznačuje úmysl Turecka neplnit závazky vyplývající z protokolu. 4) Zahájení negociací nevyžaduje uznání Kypru de jure, protože podpis protokolu je uznáním de facto. Přistoupení Turecka k EU bude pak automaticky znamenat uznání Kypru de jure. 5) Neuznání Kypru není na překážku plné realizaci závazků celní unie ze strany Turecka.
- Otázkou Turecka se následně zabývali ministři zahraničí EU na setkání v Newportu (1. a 2. Zář) a opakovaně také velvyslanci členských států v rámci jednání COREPER. Shody na podobě protideklarace se však podařilo dosáhnout až 21.9. právě na jednání COREPER.
- V této deklaraci vyzve EU Turecko k tomu, aby uznalo Kyperskou republiku co nejdříve, nejpozději do skončení vstupních rozhovorů. Turecko je dále vyzváno, aby plnilo závazky plynoucí z celní unie plně a bez diskriminace, tedy aby odstranilo všechny překážky pro volný pohyb zboží (tzn. Turecko musí začít pouštět kyperské lodi do svých přístavů). V roce 2006 má proběhnout první přezkum k plnění těchto povinností ze strany Turecka. Unie dále Turecko varuje, že otevírání jednotlivých kapitol a jednání o nich se bude odvíjet od toho, jak Turecko plní své smluvní povinnosti vůči všem členským zemím.⁸

⁶ Viz T.I.C. čj. 1193/2005, Ankara 15.9.2005.

⁷ T.I.C. Souhrnný zápis z Coreperu II dne 31. 8. 2005. Č. j.: 5913/2005-SZ/KVV. Brusel 1.9.2005.

⁸ Pro schválenou podobu deklarace viz dok. 12407/05

2. Mandát Unie pro přístupová jednání

- 29.6.2005 schválila Evropská komise návrh rámcové pozice EU pro vedení přístupových rozhovorů. Podle dokumentu je cílem přístupových jednání turecké členství v Unii, nicméně jedná se o otevřený proces, jehož výsledek nemůže být předem garantován.
- Tento návrh byl opakovaně diskutován na zasedání Výboru stálých zástupců, 1. a 2. září také na setkání ministrů zahraničí EU. Některé členské státy (viz příloha) by preferovaly, kdyby se v mandátu hovořilo o možnosti privilegovaného partnerství. Většina členských států je však spokojena se současnou podobou návrhu, s tím že mandát je dostatečně široký, protože stanovuje, že výsledek jednání není předem dán. Dá se tedy předpokládat, že v tomto aspektu bude mandát přijat v podobě navržené Komisí. Definitivní dohody zde zatím dosaženo nebylo.

3. Případ Orhan Pamuk

Na jaře tohoto roku rozbouřila turecké veřejné mínění kniha Orhana Pamuka, známého tureckého spisovatele, který objektivně otevřel v Turecku dlouhodobě tabuizované téma – genocidu Arménů v roce 1915. Orhan Pamuk si proti sobě poštval prakticky celé veřejné mínění a stal se předmětem široké nenávistné kampaně, pro kterou musel ustoupit do pozadí.

Na konci srpna vznesl státní prokurátor žalobu proti Orhanu Pamukovi za znesvěcování turecké identity a urážku tureckého státu. Soud má proběhnout 16.12. t.r., své pozorovatele sem hodlá poslat Evropská komise i Evropský parlament. Byť tento krok nebyl iniciován vládou (státní prokurátor jedná nezávisle) a soud zatím nevyřkl žádný ortel, v očích mnoha evropských pozorovatelů svědčí vznesené obvinění o úrovni politických a občanských práv v Turecku (možná také proto, že nikdo z veřejných činitelů a novinářů se za Pamuka nepostavil).

ZDROJE

A) Dokumenty k jednotlivým zemím

Chorvatsko

- Croatia: Opinion on the application of Croatia for membership of the European Union, 20.4.2004 – [COM\(2004\) 257 final](#).

Bulharsko

- Pravidelná zpráva Evropské komise o pokroku Bulharska směrem k přistoupení, 6.10.2004 – [COM\(2004\) 657 final](#).
- [Smlouva o přistoupení Bulharska a Rumunska k Evropské unii](#).

Rumunsko

- Pravidelná zpráva Evropské komise o pokroku Rumunska směrem k přistoupení, 6.10.2004 – [COM\(2004\) 657 final](#).
- [Smlouva o přistoupení Bulharska a Rumunska k Evropské unii](#).

Turecko

- [Usnesení Evropského parlamentu](#) o pravidelné zprávě a doporučení Evropské komise o pokroku Turecka v přípravách na přistoupení za rok 2004. 15.12.2004.
- [Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu](#). Doporučení týkající se pokroku Turecka na cestě k přistoupení. KOM (2004) 656 v konečném znění, 6.10.2004.
- [Témata spojená s perspektivou tureckého členství \(příloha k doporučení\)](#). KOM (2004) 656 v konečném znění. 6.10.2004.
- [Pravidelná zpráva Evropské komise o pokroku Turecka směrem k přistoupení](#). KOM (2004) 656 v konečném znění. 6.10.2004.
- Návrh Evropské komise na rámcovou pozici EU pro vedení přístupových jednání s Tureckem – [10690/05](#)

B) Závěry Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy

- [Závěry Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy o Chorvatsku](#), 16.-17.3.2005.
- [Závěry Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy o Chorvatsku](#), 13.-14.6.2005.
- [Závěry Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy](#), 18.7.2005.

C) Závěry Evropské rady

- [Závěry předsednictví](#). Evropská rada v Kodani, červen 1993.
- [Závěry předsednictví](#). Evropská rada v Lucemburku, prosinec 1997.
- [Závěry předsednictví](#). Evropská rada v Helsinkách, prosinec 1999.
- [Závěry předsednictví](#). Evropská rada v Kodani, prosinec 2002.
- [Závěry předsednictví](#). Evropská rada v Bruselu, prosinec 2004.

D) Dokumenty ministerstva zahraničí a Stálého zastoupení ČR u EU

- Instrukce pro jednání COREPER II dne 31.8. 2005, číslo zasedání 2107. Praha 30.8.2005.
- Mandát pro jednání delegace ČR vedené ministrem zahraničních věcí Cyrilem Svobodou na zasedání Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy ve dnech 16. – 17. března 2005 v Bruselu.
- Mandát pro jednání delegace ČR vedené ministrem zahraničních věcí na zasedání Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy ve dnech 22. – 24. května 2005 v Lucemburku.
- Mandát pro jednání delegace ČR vedené ministrem zahraničních věcí na zasedání Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy ve dnech 18. – 19. července 2005 v Bruselu.
- Priority ČR během britského předsednictví v Radě EU – šestiměsíční koncepce působení ČR v EU
- T.I.C. Otázka rozšiřování Evropské unie po Evropské radě 16. a 17. 6. 2005. Č.j.: 4417/2005-SZ. Brusel 21.6.2005.
- T.I.C. Souhrnný zápis z jednání Coreperu II dne 27.4. 2005. Č. j.: 3072/2005-SZ/KVV. Brusel 28.4.2005.
- T.I.C. Souhrnný zápis z jednání Coreperu II dne 14.7.2005. Č. j.: 5082/2005-SZ/KVV. Brusel 15.7.2005.
- T.I.C. Souhrnný zápis z Coreperu II dne 20.7. 2005. Č. j.: 5315/2005-SZ/KVV. Brusel 22.7.2005.
- T.I.C. Souhrnný zápis z Coreperu II dne 31. 8. 2005. Č. j.: 5913/2005-SZ/KVV. Brusel 1.9.2005.
- T.I.C. Záznam ze zasedání Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy (GAERC) v Bruselu ve dnech 23.-24. května 2005. Č. j.: 3749/2005-SZ, Brusel 25.5.2005.
- T.I.C. Záznam ze zasedání Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy (GAERC) v Lucemburku dne 13.-14. června 2005. Č. j.: 4297/2005-SZ, Brusel 15.6.2005.
- T.I.C. Záznam ze zasedání Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy (GAERC) v Bruselu dne 18. července 2005. Č. j.: 5217/2005-SZ, Brusel 19.7.2005.
- T.I.C. čj. 1464/2005, Sofie 5.9.2005.
- T.I.C. čj. 1069/2005, Bukurešť 13.9.2005.
- T.I.C. čj. 6224/2005, Brusel 14.9.2005.

E) Zpravodajské servery

- EUOBSERVER. www.euobserver.com
- ČTK

F) Odborné články a analýzy

Odborná pracoviště

Centrum pro evropskou reformu. <http://www.cer.org.uk/>

Centrum pro evropskou politiku. <http://www.theepc.be>

Centre for European Reform

- BARYSCH, Katynka: *The economics of Turkish accession*, červen 2005.
- EVERTS, Steven: [An asset but not a model: Turkey, the EU and the wider Middle East](#), 1.10.2004.
- EVERTS, Steven: [La Turquie est un atout pour l'Europe, mais pas un modèle pour le Moyen-Orient](#), Le Monde, 16.12.2004.
- GRABBE, Heather: [When negotiations begin: the next phase in EU-Turkey relations](#), 27.11.2004.
- GRABBE, Heather: [From drift to strategy: why the EU should start accession talks with Turkey](#), 26.7.2004.
- GRANT, Charles: [Die Türkei ist ein europäisches Land](#), Interview, Tages-Anzeiger, 11.12.2004.

European Policy Centre

- AKCAKOCA, Amanda: [Turkey on its way to EU accession - challenges ahead](#), 22.12.2004.
- AKCAKOCA, Amanda – CAMERON, Fraser – RHEIN, Eberhard: [Turkey – Ready for the EU?](#), 29.9.2004.
- AKCAKOCA, Amanda: [Meeting the Copenhagen Criteria: Has Turkey done enough?](#) 20.9.2004.
- GOULARD, Sylvie: [Turkey and the European Union: seeking an illusion](#), 13.9.2004.
- MCLAUGHLIN, Guillaume: [Turkey or the end of the EU dream](#), 4.10.2004
- [Turkey – YES or NO?](#), 9.12.2004.

PŘÍLOHA I. Postoje politických stran v Německu a Rakousku

Vypracovala: Helena Doudová

Německo

V Německu se diskuse o budoucím rozšíření EU o Rumunsko, Bulharsko, Chorvatsko a Turecko soustředí téměř výhradně na problém Turecka, přistoupení ostatních zemí zůstává v pozadí. Turecko se stalo jedním z velkých volebních témat, jednak z důvodu voličských hlasů členů zhruba dvoumilionové turecké menšiny a jednak odporu vůči přijetí Turecka u ostatního německého obyvatelstva, kdy podle červencového průzkumu Eurobarometru je 74% proti tomu, aby se v budoucnu Turecko stalo členem EU.

Rudozelená koalice

- Vládní rudo-zelená koalice dlouhodobě prosazovala plné členství Turecka v EU. Slovy kancléře Schrödera: „To, aby Turecko, pokud bude chtít, si mohlo najít své místo v Evropě, je na základě historické zkušenosti a politické reality 21. století možné – ne-li dokonce nutné. Turecko se může stát důležitým, možná nejdůležitějším mostem mezi kontinentální Evropou a východním Středomořím.“⁹
- Ve shodě se Zelenými SPD zdůrazňuje strategický význam Turecka pro bezpečnost Evropy a stabilitu celého prostoru Blízkého Východu, kde považují za výhodné mít za spojence demokratický stát s funkčním právním systémem. Joschka Fischer pak zdůrazňuje sliby, „které byly dány již v době, kdy kancléřem byl Adenauer,“ a varuje, že odmítnutí Turecka by mohlo narazit na kritiku a odpor v celém islámském světě. Za realistický považovala bývalá vládní koalice vstup Turecka v horizontu deseti až patnácti let. K otázce privilegovaného partnerství se staví odmítavě, takový „privilegovaný“ statut již delší dobu Turecko má.¹⁰

CDU/CSU

- Angela Merkelová, předsedkyně CDU/CSU, zastává poněkud odlišný názor. Pro přistoupení Bulharska a Rumunska považuje za nejdůležitější, aby byly provedeny všechny potřebné reformy. Jinými slovy, rok 2008 by neměl být brán jako nejzazší datum přístupu, ale jako termín, který může být v závislosti na úspěšnosti provádění reforem dále posunut.
- K otázce plnohodnotného členství Turecka, se Merkelová staví odmítavě – zdůrazňuje především problém uznání Kypru a považuje za „velice nezodpovědné, pokud by se deset let vedla s Tureckem jednání o plném členství s vědomím, že v jednotlivých zemích, kde se budou nakonec konat referenda, nikdy nebude možné získat většinu pro odpovídající výsledek.“¹¹
- Poukazuje také na to, že v Turecku dosud existuje instituce mučení a není plná náboženská svoboda. Uznává geostrategický význam Turecka, nicméně členství v NATO je podle Merkelové dostačující. Stejně jako rakouští politici argumentuje (ne)schopností EU přibírat další členy.
- Jako alternativu nabízí CDU/CSU tzv. privilegované partnerství spočívající „v rozšíření dohod o celní unii tak, aby byla vytvořena zóna volného obchodu zahrnující všechny skupiny výrobků. Dále by byla posílena spolupráce v oblasti rozvoje občanské společnosti, ochrany životního prostředí, podpory malého a středního podnikání, v oblasti zdravotnictví a vzdělávání. Byla by také mohlo být Turecko více zapojeno do společné evropské zahraniční a bezpečnostní politiky. A konečně by také mohla být značně zintenzivněna spolupráce úřadů a institucí v oblasti vnitra, justice a tajných služeb v boji proti terorismu, extremismu a při potírání organizovaného zločinu.“¹²
- Svá slova doplnili Angela Merkelová a předseda bavorské CSU Edmund Stoiber i činy, 26. srpna rozeslali všem vedoucím konzervativním vládním činitelům EU dopis, ve kterém varují před přijetím Turecka jako nadměrným zatížením, které by ohrozilo celý proces evropské integrace. Pokud by se v průběhu jednání

⁹ <http://www.bundesregierung.de/artikel-,413.458913/Beitrittskandidat-Tuerkei.htm>

¹⁰ <http://www.gruene-portal.de/interviews.126.0.html?&expand=592&cHash=e596f79247>

¹¹ http://www.cduscsu.de/section_1/subsection_6/id_3601/Meldungen.aspx

¹² http://www.cduscsu.de/section_1/subsection_5/id_1349/Meldungen.aspx

ukázalo, že nejsou předpoklady pro členství na straně EU, budou, podle Merkelové a Stoibera, chybět realistické alternativy.¹³

FDP

- K postoji FDP předsedkyně poslaneckého klubu FDP v EP říká: „Jednání budou zahájena v říjnu. Ale na rozdíl od rozšíření na východ („Osterweiterung“) musí konečný výsledek jednání zůstat otevřený a bez jakéhokoli časového vymezení. Musíme pečlivě sledovat, v jakém stavu se EU a Turecko nacházejí a jak se tento stav vyvíjí.“¹⁴

Rakousko

Österreichische Volkspartei (ÖVP)

- Ke vstupu Rumunska a Bulharska kladný postoj bez větších výhrad – nutnost pokračování reforem, připouštějí možnost posunu data vstupu o rok v případě nedostatečného pokroku v reformách.¹⁵
- Chorvatsko – podmínkou pro zahájení jednání je plná spolupráce s haagským tribunálem, k vlastnímu členství v EU ministryně zahraničí Ursula Plassnik říká: “V případě Chorvatska není nutné řešit otázku hranic Evropy. Chorvatsko vždy bylo a je součástí naší Evropy.”
- Turecko – strana je proti plnému členství Turecka v EU. Na jednání Evropské rady v prosinci 2004, která stanovila za datum počátku přístupových jednání 3. říjen, rakouská strana prosadila, že jednání nemusejí nutně vést k plnému členství. Podle jednoho z posledních výroků W. Schüssela Rakousko preferuje „přezířené Alternativy“, v podobě privilegovaného partnerství, zaměřeného na co nejužší spolupráci v hospodářské a bezpečnostní oblasti.
- Důvody, které nejčastěji zmiňují představitelé ÖVP proti plnému členství, jsou obavy o jisté meze schopnosti integrace („Aufnahmefähigkeit“) nových států Evropskou Unií po zatížení, které pro ni znamenalo přijetí eura, neúspěch projektu Ústavy pro Evropu a rozšíření o nových deset, respektive dvanáct států. Z toho dalším, logicky vyplývajícím argumentem, je obava o značnou finanční nákladnost integrace Turecka, která by podle slov kancléře Schüssela stála: „... tolik, co nedávný přístup deseti nových členů.“¹⁶
- Kancléř dále zmiňuje přistěhovalectví a „křesťanské kořeny Evropy.“ Turecko musí de iure uznat všechny státy současné pětadvacítky. Schüssel také slibuje, že při rozhodování o přistoupení Turecka budou poslední slovo mít občané.¹⁷
- V perspektivě rakouského předsednictví EU od 1.1. 2006 lze očekávat, že lidovci budou i nadále prosazovat alternativu privilegovaného partnerství oproti plnému členství Turecka v EU. Jejich „evropský“ postoj nicméně bude více směřovat ke kompromisu než postoj domácí, jež nadcházející volby na podzim 2006 značně přiosťují.

Sozialdemokratische Partei Österreichs (SPÖ)

- SPÖ se staví skepticky k přístupu jak Bulharska, tak Rumunska. 13. dubna při hlasování Evropského parlamentu o vstupu Rumunska a Bulharska do EU se europoslanci za SPÖ postavili proti jejich členství s odůvodněním nutnosti rozsáhlých reforem v oblasti soudnictví, boje s korupcí a uzavření atomové elektrárny Kosloduj.¹⁸
- ke vstupu Chorvatska se sociální demokraté staví kladně, jednání jsou však podmíněná spoluprací s haagským tribunálem.

¹³ <http://www.faz.net/s/Rub99C3EECA60D84C08AD6B3E60C4EA807F/Doc~EBF263B0C233248C8A9855D0DF34DBA4D~ATpl~Ecommon~Scontent.html>

¹⁴ http://www.fdp.de/webcom/show_websiteprog.php/_c-730/_lkm-167/i.html?wc_id=5083

¹⁵ <http://www.oevp.at/europa/loadcontrol.aspx?details=true&f=530&c=suchanfrage&fstep=1&bi=46>

¹⁶ <http://www.europa.gv.at/DesktopDefault.aspx?TabID=4760&Alias=bkaeuropa&cob=12379>

¹⁷ <http://www.europa.gv.at/DesktopDefault.aspx?TabID=4760&Alias=bkaeuropa&cob=12465>

¹⁸ <http://www.spe.at/default.asp?Hauptmenue=aktuelles&Untermenue=Pressemeldungen&ID=1616&Tabelle=News>

- v otázce Turecka jsou europoslanci SPÖ proti zahájení vlastních jednání o přístupu, což jasně dali najevo již v prosinci 2004, kdy o otázce proběhlo hlasování v Evropském parlamentu.¹⁹
- Dávají přednost alternativnímu propojení EU a Turecka, jak tvrdí předseda poslaneckého klubu SPÖ Josef Cap a dodává, že otázka rozšíření by neměla být nosným politickým tématem pro nadcházející volební kampaň.

Bündnis Zukunft Österreich (BZÖ)

- BZÖ operuje s pojmem stop rozšíření („Erweiterungsstopp“), který je podle vicekancléře Huberta Gorbacha stále platný. Člověk by ale neměl požadovat nemožné, proto by se v případě Turecka, přikláněl k variantě privilegovaného partnerství a pro přístup Rumunska a Bulharska by prosazoval posunout datum přijetí o rok;
- Chorvatsko by se bez diskuse mělo stát členem EU;
- v otázce Turecka argumentuje BZÖ podobně jako ÖVP. Problémem pro ně je schopnost EU integrovat další země („Aufnahmefähigkeit“), finanční nákladnost celého projektu přijetí Turecka. Po přijetí by, podle Gorbachových slov: „Turecko odčerpávalo osmdesát procent zemědělských subvencí.“ Poměrně často je zmiňována i nedořešený problém Kypru, jež je používán dvojím způsobem. Jednak jako překážka přijetí do EU a jednak jako argument pro podporu co nejrychlejšího zahájení přístupových jednání s Chorvatskem;

Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ)

- strana jednoznačně odmítá přístup jakýchkoli dalších zemí k EU, kromě Chorvatska. Poměrně radikálně na svých internetových stránkách agitují proti přístupu Rumunska, kde, vedle stále omílané nutnosti reforem v oblasti justice, oblasti financí a boje s korupcí („...na žebříčku korupčnosti stojí Rumunsko těsně za Senegalem a Dominikánskou republikou. A takové zemi chce EU svěřit více jak 40 miliard euro dotací.“), varují před dosud nevídanou vlnou migrace. Z Rumunska – které je patnáct let po otevření hranic první zemí na světě, kde žije více důchodců než výdělečně činných – chce 70 procent (!) dvaceti- až čtyřicetiletých pryč. Bulharsko by údajně mělo vykrvácet ještě razantněji, z devíti milionů v roce 1990 na sedm milionů dnes a na pět milionů v roce 2040 (pozn. zřejmě celkový počet obyvatelstva),²⁰
- Svobodní jednak považují za nehoráznost, že se otvírají jednání o přístupu k EU s Tureckem, které „vůbec není evropskou zemí,“ a je pro ně také naprosto nepochopitelné, že Chorvatsku by „to samé mělo být upíráno na základě jediné osoby“, jak podotýká předseda poslaneckého klubu Svobodných a bývalý rakouský ministr obrany Herbert Scheibner,²¹
- podle generálního sekretáře Svobodných Herberta Kickla: „není Turecko evropskou zemí, a proto se nemůže stát členem EU.“ Za tím si, jako za jednou ze svých priorit, Svobodní stojí! („Dafür stehen wir!“), jak hlásá na internetových stránkách FPÖ náčrt typu „pět důvodů proč volit FPÖ“,²²
- zajímavým je koncept menšinové politiky FPÖ postavený na právu jednotlivých národních skupin na sebeurčení a na vlast. Proto: „Základní právo každé národní skupiny na existenci a také ochrana před nucenou asimilací zavazuje Rakousko k tomu, aby chránila národní skupiny nejen vlastní, ale aby držela ochrannou ruku nad existenčně ohroženými německými menšinami na území bývalé Rakousko-uherské říše.“²³

¹⁹ <http://www.spe.at/default.asp?Hauptmenue=aktuelles&Untermenue=Pressemeldungen&ID=1540&Tabelle=News>.

²⁰ http://www.fpoe.at/index.php?id=477&backPID=1741&tt_news=3480

²¹ http://www.fpoe.at/index.php?id=477&backPID=1741&tt_news=3246

²² http://www.fpoe.at/index.php?id=477&backPID=390&tt_news=4751

²³ <http://www.fpoe.at/index.php?id=465>